

SONJA SOLDO I VESNA VUKOVIĆ

BLOK

BRANKO
FRANCESCHI

IVA
RADMILA
JANKOVIĆ

KONTEJNER

LEONIDA
KOVAČ

SANDRA
KRIŽIĆ
ROBAN

ZVONKO
MAKOVIĆ

ANTUN
MARAČIĆ

TIHOMIR
MILOVAC

ANA
PERAICA

DAVORKA
PERIĆ

SABINA
SALAMON

BRANKA
STIPANČIĆ

KLAUDIO
ŠTEFANČIĆ

MARINA
VICULIN

JANKA
VUKMIR

WHW

[BLOK] LOKALNA BAZA ZA OSVJEŽAVANJE KULTURE

RAZGOVOR VODILA ANA KUTLEŠA, FOTOGRAFIJA
ZVONIMIR FERINA

1. Kojim nazivom definirate vlastito zanimanje i kako se odvijao vaš profesionalni put?

Kako nazvati našu praksu, to nam je od samog početka bilo problematično, najprije stoga što naziv „kustos” etimološki ne odgovara našem djelovanju. Istodobno, promijenjeni odnosi unutar institucije umjetnosti, vrlo različiti konteksti (npr. kustos muzeja suvremene umjetnosti ili drugih većih institucija za suvremenu umjetnost, kustosi u manjim neprofitnim galerijama, nezavisni kustosi, kustoski kolektivi, umjetnici kao kustosi...), kao i promjena društvenog konteksta nalažu propitivanje i redefiniranje ove funkcije. Nastojimo uzdrmati, dovesti u pitanje, pokušati redefinirati ili u najmanju ruku „onečistiti” ovaj naziv.

Profesionalni put? Nastojimo izbjeći profesionalizaciju i ostajemo vjerne samoorganizaciji... Dolazimo s aktivističkom motivacijom i humanističkim obrazovanjem. Naši početci leže u interesu za umjetnost performansa

(studij teatrologije). *UrbanFestival* je u počecima njegovao gotovo isključivo tu praksu, no s vremenom se naš interes usmjerio najprije na intervencionističke prakse, a zatim na dugoročnije istraživačke radove. Jedno je danas sigurno: mogućnosti za izlaganje sigurno ne nedostaje. Mnogi umjetnici imaju nebrojeno puno izložbi godišnje, a istodobno ne mogu platiti najamninu niti financirati vlastito istraživanje. Pokušavamo preokrenuti tu situaciju, svoju kustosku zadaću vidimo u tome da omogućavamo dugoročne procese i horizontalne dijaloge među različitim strukama.

2. Što biste naveli kao odlučujuće momente za razvoj vaših promišljanja i prakse, bilo u pogledu određenih koncepata koje ste razvili bilo u pogledu referencija i suradnji?

Odlučujući je moment u našoj praksi bio angažman i suradnja na lokalnoj nezavisnoj kulturnoj sceni, s organizacijama okupljenima u platformu *Zagreb – kulturni kapital Europe 3000*. Radilo se o suradnji

među organizacijama koje pokrivaju čitav spektar disciplina, od arhitekture i primijenjenih umjetnosti do novih medija i vizualne umjetnosti, a koja je propitivala socijalne i umjetničke implikacije suprotnosti između nezavisne kulture i dominantne, reprezentativne kulture u Hrvatskoj.

Također, gajimo sklonosti prema tradiciji avangarde, kao i praksi Situacionističke internacionale, rado ponovo prizivamo neke zaglušene avangardne zahtjeve, pokušavamo ih nanovo propitivati u novom društveno-političkom kontekstu i rekonfiguriranom umjetničkom polju.

3. Koje metodologije upotrebljavate u svom radu? Što smatrate prostorom svoga javnog djelovanja?

Puno istražujemo (čitanje, rad u arhivima, razgovori sa stručnjacima...), u posljednje vrijeme također uvidamo nužnost da se osvrnemo unatrag, ne da bismo uspostavili povijest, već da bismo uspoređivali, doveli u vezu kontekstualne i konceptualne prakse od 1960-ih do danas u različitim geopolitičkim prostorima. U produkciji radova inzistiramo na uspostavljanju relacija, suradnji i razmjena između različitih subjekata. Iz razgovora s umjetnicima/ama u posljednje vrijeme uvidamo da je silno važno stvoriti prilike za istraživačke projekte, pogotovo s obzirom na rastući interes i prateću zloupotrebu i instrumentalizaciju istraživanja u umjetničkom kontekstu. Nužno je uvijek iznova mijenjati pravila i pomicati okvire. Što se tiče prostora javnog djelovanja, pokušavamo raditi na nekoliko kolosijeka istovremeno: prostor, generiranje teorijskog diskursa (znanja) i mreža društvenih odnosa.

S obzirom na to da smo izabrali uglavnom raditi izvan zidova institucija predviđenih za generiranje i medijaciju umjetnosti – *UrbanFestival* je uopće krenuo od ideje da su institucije kao kazališta, muzeji i galerije prestale biti odgovarajuća mjesta za prezentaciju suvremene umjetnosti i da umjetnost danas treba prezentirati izvan njezinih generičkih prostora – prostor našeg javnog djelovanja je gradski prostor. Ta dislokacija istodobno je pokazatelj reflektiranosti vlastitog prostora i javnog prostora. Pokušavamo uvijek iznova osvajati i širiti prostor za umjetnost, gradski prostor činiti zajedničkim, mjesta činiti prostorima javnosti. Uz taj produkcijsko–izlagačko–izvedbeni rad uređujemo i seriju predavanja (*Mikropolitike*) u okviru kojih predstavljamo umjetničke radove u širem društvenom kontekstu, razmišljamo i

diskutiramo o njima, kao i o kritičkim kustoskim pozicijama i umjetničkim institucijama koje eksperimentiraju s novim modelima umjetničke produkcije.

Na lokalnoj razini uspostavili smo sjajnu mrežu društvenih odnosa, od plodonosnih suradnji s lokalnim organizacijama na nezavisnoj sceni do povezivanja međunarodnih umjetnika s lokalnim akterima (aktivistima, inicijativama, pojedincima...) s namjerom da s jedne strane radovi dublje zarezaju lokalni kontekst, a s druge strane da se djelovanje internacionalizira.

4. Iz vašeg iskustva, koliko kustos/ica sudjeluje u koncepciji, produkciji, prezentaciji i promociji umjetničkog rada? Kako postavljate granice u tom odnosu?

Iz našeg iskustva – potpuno. Naša praksa podrazumijeva uključenost u svaki segment, od „protresanja” ideja, preko načina realizacije do promocije. Kako surađujemo međunarodno, a produciramo lokalno, ovo se nametnulo kao nužnost. Također, to se u početku činilo jedini logičan pristup s obzirom na naše polazište i bile smo vrlo zadovoljne kada smo se nakon pet godina maksimalno približile tome da svi radovi koje predstavljamo u okviru *UrbanFestivala* budu nove produkcije, nastale nakon što su umjetnici proveli neko vrijeme s nama u Zagrebu. Naravno, u toku vremena neke su se metode pokazale boljima od drugih, a neka su se pravila u vezi s investiranjem umjetnika u građenje socijalnih mreža koje smatraju nužnima za nastanak i uspjeh svoga rada nametnula, no daleko od toga da smo uspostavili procedure i granice. Nismo standardizirali praksu i nemamo utvrđene granice, radi se o tome da se granice uvijek iznova pregovaraju, uspostavljaju, pomiču, a da se odnosi zamagljuje i usložnjavaju. Ipak, ne vjerujemo da kustos briše granice produkcije i recepcije, kustos ipak u jednom trenutku mora „nestati”. Dokle god postoji institucija kustosa, postoje i granice.

5. Koliko i u kojem segmentu surađujete s drugim kustosima i/ili sa stručnjacima iz drugih područja?

Dosada smo tek povremeno surađivali s drugim kustosima, najčešće na konceptualizaciji i selekciji umjetnika (primjerice za *Ako ih sretnete na cesti, pridružite im se...* u okviru projekta *Operacija:grad*), dok sa stručnjacima iz drugih područja surađujemo redovito i intenzivno, najčešće s arhitektima i

urbanistima, filozofima, sociolozima. I to u fazi istraživanja, konceptualizacije i priprema za produkciju, ponekad, kad to pojedini rad zahtijeva, i u samoj produkciji i realizaciji.

6. Kako u svojim projektima promišljate i provodite medijaciju između umjetničkog rada i publike?

Nama je stalo da pokušamo stvoriti i izgraditi publiku. Obično su umjetnički konzumenti već unaprijed „žanrovski” predodređeni. Kinodvorane, kazališta ili galerije imaju takoreći svoje abonente. Mi ih jednim dijelom stvaramo *ad hoc*, na cesti, umjetnicima nudimo priliku djelovanja u javnim prostorima ili pak prostorima koji nisu mišljeni za proizvodnju i konzumaciju umjetnosti, prostori koji sa sobom donose drugačiju publiku, neočekivanu publiku, iznenađene i isprovocirane gledatelje. Ipak, više nas zanima intenzivnija suradnja, uključivanje u proizvodnju – dakle suradnici i sudionici, nego umjetnička publika naviknuta na određeni tip „provokacija”, koja reagira na već predvidiv, očekivani način.

Nemamo marketinški plan i medijaciju radova promišljamo uvijek iznova, ovisno o radu i njegovu formatu i intenciji. Promišljanje i diskusija o posredovanju sastavni su dio produkcije rada.

7. Koja je, po vama, razlika između institucionalnih i nezavisnih (kustoskih) pozicija?

Dok se s jedne strane mogućnosti izlaganja umnožavaju, mogućnosti za dugoročnija istraživanja i produkcije sve su slabije. S jedne strane, institucije podliježu tržišnoj logici, a i nezavisne kustoske pozicije vrlo često nekritički pristupaju problemima izlaganja, bijenalizacije, i tako podržavaju vladajuće proizvodne odnose u umjetnosti. Razlike nisu jasne. Nezavisnu kustosku zadaću vidimo u tome da omogućiti uvjete za dugoročne procese i istraživanja. No naše iskustvo je nekoliko puta pokazalo sljedeće: odradili smo dug i mukotrpan posao istraživanja i produkcije, eksperimentirali smo i riskirali, a onda su kustosi s „institucionalnom pozicijom” te radove samo uvrstili u neku svoju izložbu. Naravno, sve smo to odradili bez uvjeta koje pružaju institucije, od stabilnog financiranja, uvjeta rada, prostornih resursa i legitimacije koju institucija pruža.

8. Kako se financiraju vaši programi?

Naši se programi u najvećoj mjeri financiraju iz proračunskih sredstava, od Ministarstva kulture i Gradskog ureda za kulturu. Također dobro surađujemo s nekim stranim kulturnim institutima,

kao što je Goethe Institut Kroatien ili Francuski kulturni institut. U najnovije vrijeme okrećemo se europskim fondovima. Ranije spomenute suradnje uvelike doprinose tome da se neki zahtjevni radovi uopće mogu dogoditi.

9. Što mislite o odnosu kulturne produkcije i privatnog sektora u Hrvatskoj – korporativni natječaji/nagrade (T-com, Erste...) te privatne kolekcije (Filip Trade, Essl kolekcija...)?

Privatni sektor, razumljivo, potiče trend „festivalizacije” i podržava isključivo velike manifestacije. Osim toga, mi smo sasvim izvan tih tokova. Ne znamo mnogo o privatnim kolekcijama, ali nam se čini da bi otvaranje „muzeja” Filip Tradea bio zanimljiviji događaj od MSU-a. T-com nagrada je dobra prilika da se radovi mladih autora otkupe za pristojan novac.

10. Ostvarujete li svojim projektima međunarodnu suradnju te zašto vam je to bitno?

Do sada smo bili uglavnom orijentirani na lokalnu produkciju, premda uz internacionalno sudjelovanje i podršku. Svakako nam je stalo do internacionalizacije djelovanja, ali u smjeru poopćavanja ideja i namjera, ne u smjeru izgradnje internacionalnog brenda.

11. Kakav bi po vašem mišljenju trebao biti prijenos kustoskog znanja? Podržavate li „institucionaliziranje kustoskih modela” u raznim tipovima kustoskih programa?

Pojava, pa i proliferacija kustoskih programa, očekivano i razumljivo, prati prevladavajući tip umjetničke produkcije i ekonomskih odnosa. Rastući broj bijenala i velikih međunarodnih izložbi, kao i status kustosa u suvremenom umjetničkom polju traže proizvodnju kustoskih kadrova. Nama je stalo do kritičkog promišljanja ove prakse, utoliko nam neoliberalizacija obrazovanja nije bliska. S druge strane, svjedočimo i rastućem broju alternativnih instituta i programa...

12. Koliko su vidljive i kako se manifestiraju uloga i odgovornost kustosa unutar aktualnih kulturnih politika u Hrvatskoj?

Utjecaj kustosa na kulturnu politiku u Hrvatskoj, pa i interes za nju, gotovo da ne postoji. Postoje interesi nekoliko velikih institucija koje ponavljaju vladajuću logiku i polako a onda sve brže provode neoliberalizaciju umjetničkog polja. S druge strane, nezavisni kustoski kolektivi dio su lokalne nezavisne kulturne scene koja vrši pritisak i stanoviti utjecaj na kulturnu politiku.

IVANA
BAGO I
ANTONIA
MAJAČA
-
BLOK
-
BRANKO
FRANCESCHI
-
IVA
RADMILA
JANKOVIĆ
-
KONTEJNER
-
LEONIDA
KOVAČ
-
SANDRA
KRIŽIĆ
ROBAN
-
ZVONKO
MAKOVIĆ
-
ANTUN 77 ...
MARAČIĆ
-
TIHOMIR
MILOVAC
-
ANA
PERAICA
-
DAVORKA
PERIĆ
-
SABINA
SALAMON
-
BRANKA
STIPANČIĆ
-
KLAUDIO
ŠTEFANČIĆ
-
MARINA
VICULIN
-
JANKA
VUKMIR
-
WHW
-

[BLOK] – LOKALNA BAZA ZA OSVJEŽAVANJE KULTURE JE NEPROFITNA NEVLADINA ORGANIZACIJA KOJA PRODUCIRA I ORGANIZIRA INOVATIVNA UMJETNIČKA DOGAĐANJA, RADI NA ŠIRENJU I PROMJENI JAVNOG PROSTORA POTICANJEM PARTICIPACIJE GRAĐANA, HIBRIDNIH UMJETNIČKO-ISTRAŽIVAČKIH PROJEKATA USMJERENIH NA PROMIŠLJANJE DRUŠTVENIH FENOMENA I URBANE STRUKTURE. [BLOK] RADI NA STVARANJU I ODRŽAVANJU KONTINUITETA UMJETNIČKOG DJELOVANJA U JAVNOM PROSTORU. IZABRANI PROJEKTI UKLJUČUJU: *URBANFESTIVAL* (OD 2001.), *MLIJEKO 2003* (U SURADNJI S KRISTINOM LEKO), *OPERACIJA:GRAD 2005*, *AKO IH SRETNETE NA CESTI*, *PRIDRUŽITE IM SE...* (U OKVIRU *OPERACIJA:GRAD 2008*), *BILJEŽENJE GRADA - BILJEŽENJE VREMENA* (2006.-2008., U PARTNERSTVU S BACAČIMA SJENKI).

-
RAZGOVORI

- STRATEGIJE

... 78 PRIBLIŽAVANJA

KUSTOSKIH

PRAKSI
-